

มัถนนะพารา

วิจารณ์วรรคดี

จัดทำโดย

- จิรทีปต์ ฉัตรชลบุษย์ เลขที่ 03
- ธัญพร กอประสพสุข เลขที่ 09
- ปภาดาอร โลหะวัฒนะกุล เลขที่ 13

ความรักเหมือนโรคา
ไม่เย็นและไม่ยล
ความรักเหมือนโคถึก
ก็โลดจากคอกไป
ถ้าหากจะผูกไว้
ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง

บันดาลตาให้มืดมน
อุปสรรคะใดใด
กำลังศึกพิชังไว้
บ ยอมอยู่ ณ ที่ซึ่ง
ก็ดึงไปด้วยกำลัง
บ่หวนคิดถึงเจ็บกาย

เรื่องนี้มีจุดประสงค์ที่จะชี้โทษของความรัก
จะเห็นได้จากชื่อเรื่อง มัทนะพาธา ซึ่งแปลว่า
ความเจ็บปวดและเดือดร้อนเพราะความรัก

มัทนะพาธา เป็นวรรณคดีสมัยรัชกาลที่๖

(พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ประเภทบทละครพูด

แสดงให้เห็นถึงพระ

ปรีชาสามารถทาง

ด้านอักษรศาสตร์

ของพระองค์

บทละครเรื่องนี้ ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่า
"เป็นยอดของบทละครพูดคำฉันท์" ด้วยการเลือก
ถ้อยคำที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ดีเยี่ยม
ตลอดจนมีการวางโครงเรื่องที่ชวนให้ติดตาม ทั้งยัง
สอดแทรกคติสอนใจเรื่องความรักได้อย่างซาบซึ้ง
กินใจอีกด้วย

พิจารณาเนื้อหาและกลวิธี ในวรรณคดี

เนื้อเรื่อง

โครงเรื่อง

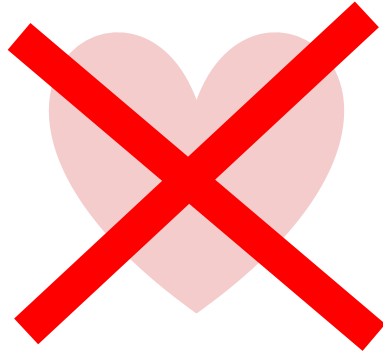
เป็นเรื่องที่สมมุติการกำเนิดของกุหลาบ

โดยเนื้อเรื่องเป็นมีปมขัดแย้ง กล่าวคือ เทวดาหลงรักนางฟ้า

แต่ นางฟ้าไม่รับรัก เทวดาจึงโกรธ

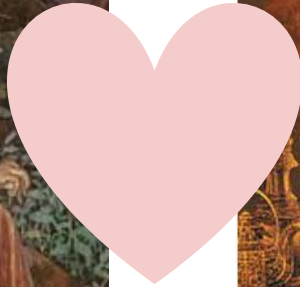

นางฟ้าจึงถูกสาปให้ลงมาเกิดบนโลกมนุษย์

แต่เมื่อนางฟ้าพบรักกับชายคนึงก็ไม่สมหวังเพราะภรรยาหลวง
ของชายคนนั้น จึงเป็นเหตุให้พรากจากกัน

นางฟ้าได้พบกับเทวดาอีกครั้ง แต่เนื่องจากนางฟ้ายังรับมนุษย์
ชายอยู่ เทวดาจึงไม่สมหวัง

เรื่องจึงจบด้วย คนหนึ่งไม่สมหวัง คนหนึ่งสูญเสีย และอีกคนกลายเป็น
สภาพเป็นดอกกุหลาบ

ตัวละคร

สุเทพณะเทพบุตร

- หลงรักนางมัทนาอย่างหมดหัวใจจนกลายเป็นความลุ่มหลง
- เป็นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมแห่งความรักนี้ขึ้น
- เป็นคนเจ้าอารมณ์
- เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง
- เวลาโมโหมักไววายอยู่เสมอ

ตอนมัทนาไม่รักสุเทษณ์ สุเทษณ์ได้พุดกับมัทนาด้วย
น้ำเสียงที่เปลี่ยนแปลงไปจาก
อ่อนหวานกลายเป็นเด็ดดัน

“ช้าก่อน! หล่อนจะไปไหน”

นางมัทนา

- หญิงผู้มีรูปโฉมงดงาม
- เป็นกุลสตรีที่มีความอ่อนโยน
- มีเฉลียวฉลาดในการพูดและการตอบคำถาม
- ซื่อสัตย์ และจริงใจ
- ตรงไปตรงมา

เช่น ตอนมัทนาไม่รับรักสุเทษณ์

ฟังถ้อยคำดำรัสมะธูระวอน
จักเป็นมุสาวะจะนะด้วย

ดนตรีพิเอออวย.
บ มิตรงกะความจริง.

หม่อมฉันฟังคำอ่อนวอนของท่าน ถ้าหากหม่อมฉันตามน้ำไปกับท่านด้วย ก็จะเป็นการโกหก
เพราะไม่ตรงกับความจริง

อันชายประกาศะระประทาน
หญิงควรจะเปรมกะมะละยั้ง

ประดีพัทธะแต่หญิง,
ผิวะจิตตะตอบรัก;

อันชายใดประกาศรักแก่หญิง ถ้าฝ่ายหญิงชอบก็จะรับรัก
แต่หากฤดีบ อะภิรมย์
เป็นปดและลวงบุรุษรัก

จะเฉลยจะนั้นจัก
ก็จะหลงละเลิงไป.”

แต่ถ้าหากไม่รัก ก็จะเป็นการหลอกลวง ถ้าหากว่ารับรัก ทำให้ฝ่ายชายหลงดีใจไป

มายาวิน

- มายาวินมีความสามารถพิเศษคือมีเวทย์มนต์สะกดจิต เขามีวิชา
อาคม
- เขาใช้มันเพื่อช่วยสุเทษณ์
- ใช้มนต์สะกดนางมัทยาให้ไม่รู้สึกรู้สีกตัวเหมือนคนหลับไหล

สุเทพณ์พูด “นางมาแล้ว ไช้ร้แต่ว่าฉันใด จึงไม่พูดไม่จา”

มายาวินตอบ “นางยังงงวย ด้วยฤทธิมนตรา, แต่ว่าตู่ข้า จะแก้
บัดเดี๋ยวนี้.

แล้วจึงแก้มนต์

แสดงถึงความขลังของมนต์ที่มายาวินสะกดมัทยา และสั่งให้มัทยาพูด
ตอบโต้กับมายาวินทำให้สุเทพณ์โกรธมัทนา

ตั้งกลอนบทนี้

ดูก่อนสุชาตา
ยามองค์สุเทษณ์มี
นางจงทำนูลตอบ
เข้าใจมิเข้าใจ

มะทะนาวิไลศรี
วรพจน์ประการใด,
มะธุรส ๓ ตรัสไซ้ ;
ฤ ก็ตอบพะจีพลัน."

หมายถึง ดูก่อนมัทยาผู้สวยงาม หากสุเทษณ์ถามอะไรเจ้า
เจ้าจงตอบด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน ไม่ว่าจะเข้าใจหรือไม่
ก็ทำตาม จงตอบอย่างรวดเร็วพลัน

ฉากร์ท้องเรื่อง

วิมานของเทพบุตรสุเทษณ์ บนสวรรค์

ฉากท้องเรื่องเริ่มขึ้นบนสวรรค์ เพราะมายาวิน สุเทศณ์ และมัทนาเป็น
เทวดา นางฟ้า ซึ่งอาศัยอยู่บนสวรรค์ สังเกตได้จากหลังจากที่มายาวิน
นคลายมนต์สะกดมัทนา

มัทนาได้พูดว่า

“ เหตุใดพระองค์ทรงธรรม์ จึงทำเช่นนั้น ให้ข้าพระบาทต้องอาย
แก่หมู่ชาวฟ้าทั้งหลาย? โอ้พระภุชย พระองค์จงทรงปราณี”

ในบทสนทนามัทนากล่าวจะสังเกตว่ามัทนาพูดคำว่า หมู่ชาวฟ้า ทำให้
รู้ว่าสถานที่ที่มัทนาอาศัยอยู่ไม่ใช่โลกมนุษย์ และสุเทพณ์ก็สาปให้
มัทนามาเกิดบนโลกมนุษย์

กลางป่าหิมะวัน

ป่าหิมะวันมีลักษณะเป็นลานหญ้าอยู่
ระหว่างต้นไม้ใหญ่ที่ตรงกลางลาน
มีดอกกุหลาบอยู่ต้นหนึ่ง ดอกสวย
งาม ใหญ่สีชมพู ส่งกลิ่นหอมชวน
ผู้คนหลงใหล

ฉากท้องเรื่องหลังจากที่มายาวินสาป
มัทนาให้ไปเกิดบนโลกมนุษย์
สังเกตได้จาก กลอนบทต่อไปนี้

นางมัทนา
จงมะละฐาน
ไปเถอะกำเนิด
ดั่งคนลั่น

จตุโย่านาน
สุระแมนสวรรค์,
ณ หิมาวัน
จลิสापไว้!

แปลว่า มัทนาเจ้าจงจตุโย่าจากเมืองสวรรค์ แล้วไปเกิดที่
แดนหิมาวัน เราจะสาปเจ้าไว้

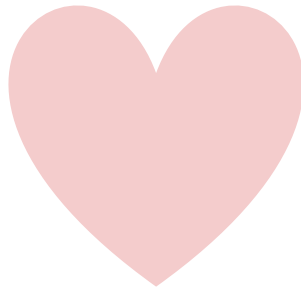
บทเจรจาพิงรำพัน

การใช้ลีลาจังหวะของคำทำให้เกิดความไพเราะ กวีมีความเชี่ยวชาญด้านฉันทลักษณ์อย่างยิ่ง สามารถแต่งบทเจรจาของตัวละครให้เป็นคำฉันท์ได้อย่างดีเยี่ยม

ตัวอย่างจากบทเจรจาระหว่างสุเทษณ์และมัทนา มีการใช้ลีลาจังหวะ
ของคำทำให้เกิดความไพเราะ กวีมีความเชี่ยวชาญด้านฉันทลักษณ์
อย่างยิ่ง สามารถแต่งบทเจรจาของตัวละครให้เป็นคำฉันท์ได้อย่างดี
เยี่ยม อีกทั้งการใช้ภาษากวีก็คมคาย โดยที่บังคับฉันทลักษณ์ ครุ ลหุ
ไม่เป็นอุปสรรคเลย

เช่น บทกวีพาราสิโต
ไปนี้ แต่งด้วยวสันตดิถี
ฉันท ๑๔ มีการสลับ
ตำแหน่งของคำ ทำให้
เกิดความไพเราะได้อย่าง
ยอดเยี่ยม

สเทศน์ : พี่รักและหวัง

วรุจะรัก และบทยอดบทิ้งไป

มัทนา : พระรักสมัครนพระ

หทัย ฤจะทอกจะทิ้งเสีย?

สุเทศน์ : ความรักละเหี่ยอุระ

ระทด เพราะมีอาจจะคลอเคลีย

มัทนา : วามรักระทดอุระละเหี่ย

ฤจะหายเพราะเคลียคลอ

แก่นเรื่อง

แก่นสำคัญของเรื่องมืออยู่2ประการ

ทรงกล่าวถึงตำนานดอกกุหลาบ ซึ่ง
เป็นดอกไม้ที่สวยงาม แต่ไม่เคยมี
ตำนานในเทพนิยาย จึงพระราช
นิพนธ์ให้ดอกกุหลาบมีกำ
เนิดมาจากนางฟ้าที่ถูกสาปให้จุติลง
มาเกิดเป็นดอกไม้ชื่อว่า "ดอกกุพช
กะ" คือ "ดอกกุหลาบ"

เพื่อแสดงความเจ็บปวดอันเกิดจากความรัก ทรงแสดงให้เห็นว่าความรักมีอนุภาพอย่างยิ่ง ผู้ใดมีความรักก็อาจเกิดความหลงขึ้นตามมาด้วย ทรงใช้ชื่อเรื่องว่า "มัทนะพาธา" อันเป็นชื่อของตัวละครเอกของเรื่อง ซึ่งมีความหมายว่า "ความเจ็บปวดหรือความเดือดร้อนอันเกิดจากความรัก" มีการผูกเรื่องให้มีความขัดแย้งซึ่งเป็นปมปัญหาของเรื่อง

๑ สุเทษณ์เทพบุตรหลงรักนางมัทนา แต่นางไม่รับ รักตอบจึงสาปนางเป็นดอกกุหลาบ

๒ นางมัทนาพบรักกับท้าวชัยเสน แต่ก็ต้องพบกับ
อุปสรรคเพราะนางจันทิ มเหสีของท้าวชัยเสนวางอุบายให้
ท้าวชัยเสนเข้าใจนางมัทนาผิด สุดท้ายนางมัทนาได้มา
ขอความช่วยเหลือจากสุเทษณ์เทพบุตร และสุเท
ษณ์เทพบุตรขอความรักนาง อีกครั้งแต่นางปฏิเสธจนเคย
เรื่องจึงจบลงด้วยความสูญเสียและความเจ็บปวดด้วยกัน
ทุกฝ่าย

พิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดี

การสรรคำ

การใช้ลีลาจังหวะของคำ
ทำให้เกิดความไพเราะ กวี
มีความเชี่ยวชาญด้าน
ฉันทลักษณ์อย่างยิ่ง
สามารถแต่งบทเจรจาของ
ตัวละครให้เป็นคำฉันท์ได้
อย่างดีเยี่ยม

ตัวอย่างจากบทเจรจาระหว่างสุเทษณ์และมัทนา มีการใช้ลีลาจังหวะ
ของคำทำให้เกิดความไพเราะ กวีมีความเชี่ยวชาญด้านฉันทลักษณ์
อย่างยิ่ง สามารถแต่งบทเจรจาของตัวละครให้เป็นคำฉันท์ได้อย่างดี
เยี่ยม อีกทั้งการใช้ภาษาก็คมคาย โดยที่บังคับฉันทลักษณ์ ครุ ลหุ
ไม่เป็นอุปสรรคเลย เช่น บทกัณฑ์ยาวพาราสิทธิ์ต่อไปนี้ แต่งด้วยวสันตดิลก
ฉันท์ ๑๔ มีการสลับตำแหน่งของคำ ทำให้เกิดความไพเราะได้อย่าง
ยอดเยี่ยม

ตัวอย่าง

สัทเขษณ์ : พี่รักและหวังวรุจะรัก และบทยอดบตั้งไป

มัทนา : พระรักสมัครณพระหทัย ฤจะทยอกจะตั้งเสีย?

สัทเขษณ์ : ความรักละเหียอรุระทย เพราะมโอาจจะคลอเคลีย

มัทนา : ความรักระทยอรุระละเหีย ฤจะหายเพราะเคลียคลอ

การเรียบเรียงคำ

บทประพันธ์นี้มีความ
ชำนาญด้านการใช้คำเป็น

อย่างยิ่งจึงสามารถแต่ง
บทสนทนา ให้เป็น
คำฉันท์ได้อย่างดีเยี่ยม

นางมาแล้วไซ้ไร แต่ว่าฉันใด จึงไม่พูดจา

มายาวิน นางยังงวยด้วยฤทธิมนตรา,แต่ว่าตู่ข้า จะแก้บัดนี้

(พูดสั่งมัทนา)

ดูก่อนสุชาตา มะทะนาวิไลศรี

ยามองค์สุเทษณ์มี วรพจน์ประการใด,

นางจงทำนูลตอบ มะธูรสตรัสไซ้ไร ;

เข้าใจมิเข้าใจ ฤก็ตอบพะจีพลัน.

มัทนา เข้าใจละเจ้าข้า, ฝิวะองค์สุเทษณ์นั้น

ตรัสมาดิฉันพลัน จะเฉลยพระวาที

การใช้โวหาร

กวีใช้อุปมาโวหารใน

การกล่าวชมความงาม

ของนางมัทนาทำให้ผู้

อ่านมองเห็นภาพความ

งามของมัทนาเด่นชัด

ขึ้น

สุเทพณ์ “ อ้ามัทนาโฉมฉาย เจ็ดช่วงดั่งสาย วิชชุประโชติพร
ไหนไหนก็เจ้าสายสมร มาแล้วจะร้อน จะรนและรีบไปไหน?”

ตัวอย่างที่ได้ยกมานั้น จะสามารถสังเกตเห็นได้ว่ามีคำที่มีความหมาย
เกี่ยวกับ ความงามนั้นก็คือคำว่าโฉมฉาย ซึ่งมีความหมายว่าคนงาม
ดังนั้นมัทนาโฉมฉายจึงหมายถึงมัทนาคนงาม นอกจากนี้ประโยคถัด
มายังมีการเปรียบเทียบ ความงามของมัทนา ว่าสว่างไสวดั่งสายฟ้าใน
ท้องฟ้าอีกด้วย

ประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดี

คุณค่าด้านอารมณ์

ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม เกิดความประทับใจอยากติดตามอ่าน เช่น เมื่อมายาวินเล่าเรื่องราวในอดีตถวายสุเทพณ์ว่าเหตุใดมัทนาจึงไม่รักสุเทพณ์ กวีเลือกใช้อินทวิเชียรฉันท์ ๑๑ ที่มีท่วงทำนองเร็วเหมาะแก่การเล่าความ หรือบรรยายเรื่อง ส่วนเนื้อหาตอนสุเทพณ์ฝากรักนางมัทนานั้นใช้วสันตดิลกฉันท์ ซึ่งมีท่วงทำนองที่อ่อนหวาน เมื่อสุเทพณ์กริ้วนางมัทนาที่ใช้ กมลฉันท์ ซึ่งมีคำครุสहुที่มีจำนวนเท่ากันแต่ขึ้นต้นด้วยคำสहु จึงมีทำนองประเทกกระทั้นถ่ายทอดอารมณ์โกรธเกรี้ยวได้ดี ดังตัวอย่าง

มะทะนะชาชะเจ้าเล่ห์

ก็และเจ้ามิเต็มจิต

พิวะให้อองคั่นวล

บ่มียอมจะร่วมรัก

นุจะยอมให้

ซิชีช่างจ่านรรจา

จะสัดับตนูชวน

ชนะหล่อนทนงใจ

และสมัครสมรไซรั ก็ตะ

วนิดานวาศสวรรค์

คุณค่าด้านคุณธรรม

ให้ข้อคิดในเรื่องการมีบริวารที่ขาดคุณธรรมอาจทำให้นายประสบ
หายนะได้ เช่น บริวารของท้าวสุเทษณ์ที่เป็นคนธรรพ์ ชื่อจิตรระเสน
มีหน้าที่บำรุงบำเรอให้เจ้านายมีความสุข มีความพอใจ ดังนั้นจึงทำ
ทุกอย่างเพื่อเอาใจผู้เป็นเจ้านาย เช่น แสวงหาหญิงงามมาเสนอ
สนองกิเลสตัณหาของเจ้านาย ให้วิทยากรชื่อมายาวินใช้เวทมนตร์
สะกดนางมัทนามาให้ท้าวสุเทษณ์ บริวารลักษณะอย่างนี้มีมากใน
สังคมจริง ซึ่งมีส่วนให้นาย หรือประเทศชาติ ประสบความเดือดร้อน
เสียหายได้

คุณค่าด้านอื่นๆ

คุณค่าด้านสังคม

สอดแทรกความคิดเกี่ยวกับความเชื่อในสังคมไทย เช่น

๑ ความเชื่อเรื่องชาติภพ

๒ ความเชื่อเรื่องการทำบุญมากๆ จะได้ไปเกิดในสวรรค์ และ
เสวยสุขในวิมาน

โดยแสดงให้เห็นว่า "การมีรักเป็นทุกข์อย่างยิ่ง" ตรงตามพุทธ
วาทะที่ว่า "ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์" เช่น
สุเทษณ์รักนางมัทนาแต่ไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ แม้เมื่อได้เสวย
สุขเป็นเทพบุตรก็ยังรักนางมัทนาอยู่ จึงทำทุกอย่างเพื่อให้ได้
นางมาแต่ไม่สมหวังก็พร้อมที่จะทำลาย ความรักเช่นนี้
เป็นความรักที่เห็นแก่ตัวควรหลีกเลี่ยง

ข้อคิดในการครองตน

หญิงใดอยู่ในฐานะอย่างนางมัทนาจะต้องมีความระมัดระวังตัว หลีกหนีจากผู้ชายมากราคะให้ไกล กวีจึงกำหนดให้ทางมัทนาถูก สัปกลายเป็นดอกไม้ช่อดอกกุชกะ (กุหลาบ) ซึ่งสวยงามมีหนาม แหลมคมเป็นเกราะป้องกันตนให้พ้นจากมือผู้ที่ปรารถนาจะหักหาญรานกิ่งหรือเด็ดดอกไปเชยชม

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

- การใช้ถ้อยคำและรูปแบบคำประพันธ์เหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม เกิดความประทับใจอยากติดตามอ่าน เช่น เมื่อมายาวินเล่าเรื่องราวในอดีตถวายสุเทพณ์ว่าเหตุใดมัทนาจึงไม่รักสุเทพณ์ กวีเลือกใช้อินทรวีเชียรฉันท์ ๑๑ ที่มีท่วงทำนองเร็วเหมาะแก่การเล่าความ

- การใช้ลีลาจังหวะของคำทำให้เกิดความไพเราะ
กวีมีความเชี่ยวชาญด้านฉันทลักษณ์อย่างยิ่ง
สามารถแต่งบทเจรจาของตัวละครให้เป็นคำฉันท์ได้
อย่างดีเยี่ยม อีกทั้งการใช้ภาษาก็คมคายโดยที่
บังคับฉันทลักษณ์ ครุ ลหุ ไม่เป็นอุปสรรคเลย

การใช้คำที่มีเสียงไพเราะอันเกิดจากการ
เล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง และการหลอกลำ
ทำให้เกิดความไพเราะ เช่น ตอนมาหาวินร้าย
มนตรี

อ้างอิง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่๕

๕. เรื่องย่อ - มัทนะพาธา. (n.d.). Retrieved May 16, 2017, from <https://sites.google.com/a/htp.ac.th/mathna-phatha/4-reuxng-yx>

บทวิเคราะห์. (n.d.). Retrieved May 16, 2017, from http://arrow1203.blogspot.com/p/blog-page_97.html

มัทนะพาธา : ความเจ็บปวดจากความรัก. (2013, October 15). Retrieved May 16, 2017, from <https://chattawanmadmai.wordpress.com/2013/10/15/%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B0%E0%B8%9E%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B2-%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B9%87%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%88/>